

TARİHİ CAMİSİ VE SÛFİLERİ İLE KÜRE-İ HADİD (DEMİRLİ) KÖYÜ

ŞENOL SUSOY^a

Öz

Bugün Karabük ili Eflani ilçesine bağlı olan Küre-i Hadid (Demirli) Köyü Kaska, Hitit, Paflagon ve Roma imparatorluğu hâkimiyetlerine girdikten sonra, Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı I. İzzettin Keykâvus (1211-1220) döneminde Türk hakimiyetine girdi. Osmanlı hükümdarı Fatih Sultan Mehmed'in 1461 yılında Candaroğulları Beyliği'ne son vermesiyle Küre-i Hadid Köyü de Osmanlı Devleti yönetimine girdi. Osmanlı yönetiminde bazı dönemlerde kaza statüsünde olan yöre, 1864 yılından itibaren köy statüsüne düşürüldü.

Küre-i Hadid Köyü'nde son Candaroğlu beyi olan İsmail Bey'in yaptırmış olduğu bir cami bulunmaktadır. Bu cami beylikler dönemi sanatını yansıtmaktadır. Bu çalışmada caminin özellikleri ve bânisi İsmail Bey hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca caminin yanında mezarı bulunan ve köyün önemli bir şahsiyeti olan Şeyh Mahmud Efendi ile onun yanında yetişen Şeyh Muhyiddin Efendi'nin hayatları anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küre-i Hadid, Candaroğlu İsmail Bey, İsmail Bey Camisi, Şeyh Mahmud Efendi, Şeyh Muhyiddin Efendi.

KURE-I HADID (DEMİRLİ) VILLAGE WITH ITS HISTORICAL MOSQUE AND SUFIS

Abstract

Küre-i Hadid (Demirli) Village that is connected to Eflani, a province of karabük today, entered to the domination of Turks in the period of Anatolian Seljuk State's sovereign İzzet Keykavus (1210-1219) after the dominations of Kaska, Hittite, Paphlagon and Roman Empire. In 1461, the ruler of the Ottoman Empire Fatih Sultan Mehmed, put an end to Candarogullari so it entered to the domination of Ottoman Empire. During the period of Ottoman Empire it was a district for a few years but since 1864 it has been a village.

In Küre-i Hadid Village there is a mosque, built by İsmail Bey, the last ruler of Candaroğulları. In this work there is information about the features of the mosque and İsmail Bey. Also there is information about Sheikh Mahmut Efendi, an important person of the village and whose tomb is near the mosque, and Sheikh Muhyiddin Efendi who has been educated near him.

Key Words: Küre-i Hadid, Candaroğlu İsmail Bey, İsmail Bey Mosque, Sheikh Mahmud Efendi, Sheikh Muhyiddin Efendi.

^a Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı
(senolsusoy@gmail.com)

1. Yörenin Kısa Tarihi

Halk dilinde Küre olarak geçen Demirli Köyü; Küre, İnciğez, Ovacık ve Küpelik mahallelerinden meydana gelmekte olup Karabük iline bağlı Eflani ilçesininin 13 km güneydoğusundadır.

Küre-i Hadid köyünün bağlı bulunduğu Eflani ilçesi ile ilgili ilk tarihi bilgilere Hititlerden kalan tabletlerden ulaşılmaktadır. Bu belgelere göre Eflani'de Hulana kenti, Devrekani Çayı çevresinde ve bu günkü Azdavay - Eflani - Daday üçgeni içinde ise Hulana ülkesi vardı. Varlıklarını kendi kendine koruyabilme çabasında olan bu kent ve ülkeler bazen Hitit, bazen de Kaska hâkimiyeti altına girmektedir.¹

Kaska kabileleriyle yüzyıllarca uğraşmak zorunda kalan Hititler, I. Suppiluliuma ve II. Murşil'in Kuzeybatı Anadolu'ya düzenledikleri seferlerle Eflani'nin de içinde bulunduğu Kastamonu çevresindeki ülkeleri MÖ. 1380'li yıllardan sonra ele geçirdiler.² Küre-i Hadid köyünün bulunduğu Kuzeybatı Anadolu'da bir asırdan fazla kalan Hititler, MÖ. XII. yüzyılda Avrupa'dan gelen göçler sonucunda yıkıldı.

Göçlerle gelen topluluklardan olan Paflagonlar, MÖ. 1200 yıllarında Kuzeybatı Anadolu'nun iç kısımlarına yerleştiler. Paflagonlar bir süre bağımsız yaşadıkdan sonra başka devletlerin egemenliği altında yarı özerk şekilde yaşamaya devam ettiler. En son olarak M.Ö. 6 yılında yerel hanedanın ortadan kalkmasından sonra Roma'nın bir eyaleti haline gelerek etkinliklerini tamamen kaybettiler.³

Türkler Anadolu'ya geldikten sonra Kuzeybatı Anadolu sürekli el değiştirdi. Son olarak I. İzzettin Keykavus döneminde (1211-1220) Bizans üzerine sürekli akınlar yapan Hüsameddin Çoban'ın Kastamonu'da Beylerbeyi olmasıyla Eflani ve çevresinde Çobanoğulları dönemi başlamış oldu.⁴

İlhanlı hükümdarı Geyhatu'nun, Selçuklu sultanı II. Gıyaseddin Mesud'u Çobanoğullarının saldırısından kurtaran Şemseddin Yaman Candar'a Eflani çevresini tımar olarak vermesiyle yöre Candaroğulları Beyliği yönetimine girmiş oldu.⁵

Türklerin Anadolu'ya yerleşme sürecinde aşiretlerin toplanma ve dağılma yerlerinden biri olan⁶ Küre-i Hadid (Demirli) Köyü'nde Candaroğulları Beyliği döneminde demir madeni çıkarılmakta olan önemli bir yerdi.⁷

¹ Hayri Ertem, *Hitit Devletinin İki Eyaleti: Pala - Tum(m)ana*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1980, s. 1.

² J. G. Macqueen, *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*, (çev.) Esra Davudoğlu, Arkadaş Yayınları, Ankara 2001, s. 115.

³ *Büyük Larousse*, "Paflagonya", c. XVIII, Gelişim Yayınları, İstanbul 2003, s. 9150; Talat Mümtaz Yaman, *Kastamonu Tarihi*, Ahmet İhsan Matbaası, İstanbul 1935, s. 23.

⁴ Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991, s. 36.

⁵ Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, s. 54.

⁶ Hulusi Yazıcıoğlu-Mehmet Al, *Safranbolu (Safranbolu-Karabük-Ulus-Eflani)*, Şa-to Yayınları, İstanbul, 1982, s. 21.

Yöre 1383–1423 yılları arasında birkaç defa Candaroğulları ile Osmanlılar arasında el değiştirdi.⁸ 1423 yılında yapılan savaşta Candaroğlu ordusu yenilince Eflani yöresi kesin olarak son kez Osmanlı hâkimiyetine girdi.⁹ Fakat Küre-i Hadid'in Osmanlı sınırları içinde olup olmadığı kesin değildir. Bu tarihte sınır Eflani ile Küre-i Hadid arasından geçiyor olmalı. Çünkü Küre-i Hadid'deki tarihi camiyi son Candaroğlu hükümdarı İsmail Bey'in yaptırmış olması, daha önce II. Murad zamanında alınan Kastamonu'yu Fatih Sultan Mehmed'in yeniden almış olması ve Eflani'den uç olarak bahsedilmesi¹⁰ Küre-i Hadid'e kadar olan yerlerin II. Murad tarafından Candaroğullarına geri verildiğini göstermektedir.

Fatih Sultan Mehmed 1461'de Candaroğlu Beyliğine son verince Küre-i Hadid de Osmanlı egemenliğine girdi ve Kastamonu sancağı dâhilinde Anadolu Beylerbeyliği'ne katıldı.¹¹

H. 1215 / M. 1801 Yılı kayıtlarında ve 1811 yılındaki değişikliklerde Küre-i Hadid kaza merkezi olarak Kastamonu sancağına bağlıydı.¹² H. 1247 / M. 1831 yılında ise Küre-i Hadid bir kaza merkezi olarak gözükmemektedir.¹³

1844 yılında Bolu Eyaleti'nin Kastamonu sancağına bağlı bir kaza merkezi olarak görülen Küre-i Hadid kazasının divanları Nefs-i Küre (Merkez)¹⁴, Totla¹⁵, Dökmeler¹⁶, Çöplüce¹⁷, Tepeköy,¹⁸ Karabüzey¹⁹ ve Bağsub²⁰ divanları idi. Küre-i Hadid'in merkez divanına bağlı köyler ise Küpelik, Kızılgelik ve İncügez köyleri idi.²¹

Küre-i Hadid, H. 1271 / M. 1855²², H. 1272 / M. 1856 ve H. 1273 / M. 1857²³ tarihli salnamelerde Kastamonu merkez sancağının kazalarındandır. Daha sonraki yıllarda da aynı durum devam etti.²⁴

⁷ Hüseyin Lütfi Ersoy, *Eflani Tarihi ve Köyleri*, Kurtiş Matbaası, İstanbul 2005, s. 153-154; Fuat Yaşar, *Her Yönüyle Araç*, Güven Matbaası, Ankara 1969, s. 68.

⁸ *Karabük 1999 İl Yıllığı*, (ed.) Bahir Altunkaya, Karabük Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1999, s. 30-31.

⁹ Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, s. 96.

¹⁰ Aşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (haz.) Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç, Koç Kültür Tanıtım A.Ş. Yayınları, İstanbul 2003, s. 234.

¹¹ İlhan Şahin, "Kastamonu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. XXIV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 543.

¹² Burhan Şahin, *Cumhuriyet Öncesinde Kastamonu'nun İdari-Nüfus ve Etnik Yapısı (1839-1903)*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 1992, s. 4.

¹³ Şahin, *Cumhuriyet Öncesinde Kastamonu'nun İdari-Nüfus ve Etnik Yapısı (1839-1903)*, s. 6.

¹⁴ BOA, ML. VRD.TMT, 4283.

¹⁵ BOA, ML. VRD.TMT, 4280

¹⁶ BOA, ML. VRD.TMT, 4286

¹⁷ BOA, ML. VRD.TMT, 4281

¹⁸ BOA, ML. VRD.TMT, 4282

¹⁹ BOA, ML. VRD.TMT, 4284

²⁰ BOA, ML. VRD.TMT, 4285

²¹ BOA, ML. VRD.TMT, 4283

²² Ersoy, *Eflani Tarihi ve Köyleri*, s. 156.

²³ *Devlet Salnamesi*, 1273, s. 100.

24 Rebiülahir 1277 (9 Kasım 1860) tarihinde Küre-i Hadid kazası, Yörükân-ı Araç kazası ile birleştirildi ve Dadaylı Ahmet Ağa asaleten kaza müdürü oldu.²⁵

1864 yılında kabul edilen “İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Nizamnâmesi” ile Eflani, Ovayüzü, Küre-i Hadid gibi küçük kazalar ya nahiye ya da köy yapıldı.

Araç ilçesine bağlı bir köy olan Küre-i Hadid (Demirli) köyünün önce Kızılgelik mahallesi 25.5.1974 tarihli bir kararla Eflani ilçesinin Çal köyüne, 1992 yılında da Küre-i Hadid (Demirli) köyü Eflani’ye bağlandı.²⁶

2. Küre-i Hadid Köyü Candaroğlu İsmail Bey Camii

Halk tarafından “Direkli Cami” olarak da adlandırılır. Kitabesinin metni ve anlamı şu şekildedir:

1. بنى هذا المسجد المبارك السلطان المعظم اسماعيل بن
2. ابراهيم بن اسفنديار خان ايد الله دولته و افاض الى سخاء العفو
3. و المغفرة بروح على ابنه و جده فى سنة تاريخ خمس و خمسين ثمانمائة.

Manası: Bu mübarek mescidi büyük sultan İsfendiyar Han Oğlu İbrahim Oğlu İsmail bina etti. Allah onun devletini ebedi kılsın, af ve mağfiretiyle şereflendirsın, babasına ve dedesine rahmet etsin. Tarih: Sekizyüzebeş senesi.²⁷

Bu eser, Orta Asya ve Türkistan geleneğini Anadolu’da yaşatan kökü süslü ahşap çadır direklerine dayanan eserlerdendir.²⁸ Caminin ustası bilinmemektedir. Candaroğlu devrindeki ustası bilinen bu tipteki camilerin Ankaralı ustalar tarafından yapıldığı biliniyor olmasından dolayı bu caminin de ustalarının Ankaralı olma ihtimali yüksektir.

Bazilikal (uzunlamasına) tipte olan İsmail Bey Camii²⁹ kuzey güney yönünde düzgün dikdörtgen planlıdır. Yapı dıştan oldukça sadedir. Dış görünüşü itibariyle Beyköyü Camii ile aynı karakterde, fakat ondan daha büyüktür.

Yapıda örgü malzemesi olarak moloz taş, kaplama malzemesi olarak yalnızca portalde kesme taş, mihrapta alçı, tavan ve döşemelerde ise ahşap malzeme kullanılmıştır. Bağlayıcı malzeme beyaz kireç harcıdır.

Duvarlar, dolgu duvar tekniğinde inşa edilmiş, mihrapta ise kalıplama tekniği kullanılmıştır. Ahşap tavan, bindirme tekniğinde, kirişlemesi üstten kaplamalı olarak inşa edilmiştir. Karşılıklı duvarlara ve hatıllara oturtulan kirişler, mihrap duvarına paralel olarak 40 cm aralıklarla yerleştirilerek üzerlerine kaplama tahtaları çakılmıştır. Bu

²⁴ Gülin Erdem, *Kastamonu, Aydın, Hüdavendiğar ve Ankara (Bozok) Vilayetlerinin İdari Taksimatı (1272h/1855-6 ile 1328 h/1910-1)*, (Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2001, s. 4.

²⁵ BOA, A.MKT.UM, 432/20.

²⁶ Ersoy, *Eflani Tarihi ve Köyleri*, s. 154.

²⁷ Erdal Eser, “Küre-i Hadid Köyü’nde Candaroğlu İsmail Bey Camii”, *Vakıflar Dergisi*, sy. 26, Ankara 1997, s. 237-238.

²⁸ Gönül Önay, *Beylikler Devri Sanatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989, s. 35.

²⁹ Önay, *Beylikler Devri Sanatı*, s. 11.

kirişlerin altlarına kademeli olarak yükselen bir şekilde yerleştirilen iki sıra ahşap konsol dizisi, tavanı yükselttiği gibi kademeli bir görünüm de kazandırmıştır.

Harimin kuzeyinde kadınlar mahfili, mahfilin altında ise sekiz küçük zikir hücreleri vardır. Yapıda süslemenin en yoğun olduğu öge mihraptır. Mihrapta alçı ve kalem işi süsleme bulunmaktadır. Alçı malzeme ile yapılmış olan bezemeler özgündür. Kalem işleri ise sonradan yapılmıştır. Yöre sakinleri süslemelerin son zamanlarda yapıldığını belirtmektedir. Ayrıca, ana girişi taşıyan sütunlar üzerine, lale devrine ait olan³⁰ oldukça basit bitki motifleri ile süslemeler yapılmıştır.³¹

Caminin doğu bitişiğinde yer alan türbede iki kişinin kabri vardır. Yöre halkının bir kısmına göre bu kabirler Halvetî tarikati şeyhi Şeyh Şa'ban-ı Veli'nin halifesi Şeyh Mahmud ve eşine aiddir. Çevreden gelenler günümüzde hâlâ Şeyh Mahmud adına dua ederler. Ömer Fuâdî'nin eserlerindeki bilgiler ve camide bulunan 1890 (Şevval 1308) yılına ait iki piriç şamdan üzerinde "Şeyh Mahmud'un dergâhı"³² adının geçmesi yöre halkını doğrulamaktadır.

İsmail Bey Camii'ne gelir getirmesi için Küre-i Hadid ve çevre köylerde birçok vakıf bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Eflani'de Karlı köyünde 220 akçelik geliri olan bir çiftlik

Eflani'de Başegdi köyünde 100 akçalık geliri olan bir çiftlik

Küre-i Hadid köyünde bir hamamın 400 akçelik kira geliri.

Küre-i Hadid köyünde yıllık kira bedeli 100 akça olan 8 dükkân.³³

İsmail Bey Camii 2013 yılında restore edildi.

3. Candaroğlu İsmail Bey (1419- 1479)

Küre-i Hadid (Demirli) köyündeki bu camiyi yaptıran İsmail Bey, ilmi, fazileti, yüksek karakteri, imar faaliyeti ve hayırlı müesseseler yaptırmasıyla Candaroğulları ailesinin değerli bir beyidir. 822 Cemaziyevvel (Haziran 1419)'da doğdu. Babası olan İsfendiyar oğlu İbrahim Bey'in 1443 Mayıs'ında ölümü ve onun büyük oğlu olması dolayısı ile beyliğin başına geçti. Büyük oğlunun adı Hasan olduğundan künyesi Ebül Hasan³⁴ olup Kemalettin ünvanını kullanmıştır.³⁵ Annesi Devlet Hatun'dur.³⁶

³⁰ A. Baha Gökoğlu, *Paphlagonia (Paflagonya) Gayri Menkul, Eski Eserleri ve Arkeolojisi, (Kastamonu, Sinop, Çankırı, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra)*, c.1, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu 1952, s. 227.

³¹ Eser, "Küre-i Hadid Köyü'nde Candaroğlu İsmail Bey Camii", s. 237-239.

³² Eser, "Küre-i Hadid Köyü'nde Candaroğlu İsmail Bey Camii", s. 238. Araç kaymakamının hediye ettiği bu şamdanlar maalesef 2009 yılında çalınmıştır.

³³ Caminin vakıfları için bkz: Ayşe Tosunoğlu, *Tapu Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Kastamonu*, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993, s. 130; Nazım Kuruca, *16. Yüzyılda Kastamonu Vakıf Tahrir Defteri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995, s. 40, 222; Ersoy, *Eflani Tarihi ve Köyleri*, s. 155.

³⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 135.

³⁵ Yaşar Yücel, "Candaroğulları Beyliği", *Belleten*, c. XXXIV, sy. 135, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Temmuz 1970, s. 375.

İsmail Bey hükümdarlığı zamanında Osmanlılarla dostane ilişkilere önem verdi. Fatih Sultan Mehmed'in Candaroğlu beyliğine son vermek istediğini anlayan İsmail Bey Trabzon Rum İmparatorluğu, Akkoyunlu devleti, Karamanoğulları ve bazı Avrupa devletleri ile ittifak kurma girişimlerinde bulundu.³⁷ İttifaklar netice vermeden Osmanlı ordusu İsmail Bey'i Sinop kalesinde kuşatması üzerine beylikten feragat ederek Sinop'u padişaha teslim edeceğini bildirdi. Bu haber üzerine Fatih Sultan Mehmed Sinop'a geldiğinde Candaroğlu İsmail Bey, Fatih'in huzuruna çıkarıldı. Fatih, İsmail Bey'i otağın kapısında ayakta karşıladı.³⁸ İsmail Bey, Fatih Sultan Mehmed'in elini öpmek istediğinde Fatih ona: "Sen benim büyük kardeşimsin. Reva mıdır ki elimi öpesin" diyerek elini öptürmedi. Daha sonra kendine verilen söz üzerine Candaroğulları Beyliği'ne bedel olarak Yenişehir, İnegöl ve Yarhisar tımarı verildi. Karamanoğlu'nun İsmail Bey'e Osmanlı devletine karşı ittifak teklifinde bulunması üzerine İsmail Bey: "Bu senin sözün Müslümanlığa layık bir söz değildir. Bir gazi padişah gidiyor. Onun yolundan komak İslam'a sığar iş değildir. Bilhassa kalelerinde o padişahın kulları oturuyor. Hem memleket dahi kardeşim Ahmet Bey elindedir" cevabını verdi.³⁹ Kardeşi Kızıl Ahmed'in Osmanlı devletine isyanı üzerine Fatih Sultan Mehmed tarafından yeri değiştirilerek kendisine Filibe sancağında Markova köyü ile haraç, ispence ve mahsulat gibi gelirler temlik edildi. Kalan ömrünü Markova köyünde geçiren İsmail Bey (H. 884) 1479 yılında 62 yaşındayken öldü.⁴⁰ İsmail Bey Filibe'deyken hayır işlerine devam ederek bir çok eserler yaptırdı, vakıflar kurdu ve İslam'ın yayılması için çalışmalar yaptı.⁴¹ Mezarı Filibe'deki Bey Mescidi (İbni Kasım Mescidi) yanındayken I. Dünya Savaşı'nın başında türbesi yıkıldı ve Bulgarlar'ın "Glavna Ulitsa" dedikleri büyük cadde buradan geçirildiği için Mescit ve kabri kaldırıldı.⁴²

Fatih'in bir kız kardeşi ile 1440'da evlendiği için onun eniştesidir. Bir çok tarihçinin yazdığına göre İstanbul'un fethinde bulunmuştur. 5 oğlu, 2 kızı vardır.⁴³ Bilinen erkek çocukları Hasan, İshak, Yahya ve Murad'dır.

Candaroğulları beyliğine kültür ve sosyo-ekonomik yönden en yüksek dönemini yaşatan İsmail Bey büyük bir imarcıdır. Gerek beyliği döneminde gerekse sonraki hayatında, biri ilçemizdeki Küre-i Hadid köyündeki cami olmak üzere yol, köprü, kışlak,

³⁶ Yaşar Yücel, *13-15. Yüzyıllar. Kuzeybatı Anadolu Tarihi, Çobanoğulları - Candaroğulları*, Ankara 1980, s. 136.

³⁷ Yücel, "Candaroğulları Beyliği", s. 379-383.

³⁸ Yücel, "Candaroğulları Beyliği", s. 386-389.

³⁹ Aşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 237-238.

⁴⁰ Yücel, "Candaroğulları Beyliği", s. 390.

⁴¹ Abdülkadir Abdülkadiroğlu, *Güncel Yazılar*, Anıl Matbaası, Ankara 1997, s. 159.

⁴² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 138; Yaman, *Kastamonu Tarihi*, s. 152.

⁴³ İhsan Ozanoğlu, *Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar: Candaroğulları (İsmail Bey)*, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu 1959, s. 4.

mektepe, medrese, kütüphane, cami, mescid, kervansaray, han, hamam ve çeşme gibi çok sayıda hayır müesseseleri yaptırdı. İsmail Bey'in birçok yerde de vakıfları vardır.⁴⁴

Değerli bir âlim olan İsmail Bey'in zamanı ilim ve kültür bakımından beylikler döneminin en yüksek devridir. Yaptığı ilmi çalışmalar ile Kastamonu, zamanın en önemli İslam âlimlerinin çekim merkezi oldu. İsmail Bey, onlara her türlü imkânı hazırladı, diğer hükümdarların hepsinden daha fazla değer verip maaş bağladı. Onun ilmi ve ilme dair methinin şöhretiyle zamanın en önemli âlimleri Kastamonu'ya akın etti ve Kastamonu İslam dünyasının en önemli ilim muhitlerinden biri oldu.⁴⁵

İsmail Bey, himaye ettiği âlimlerden eserlerini Türkçe olarak yazmalarını tavsiye ederek Türk kültürüne hizmet etti.

Kendisi de değerli bir fıkıh âlimi olan İsmail Bey, günümüze kadar gelen Hulviyyat-ı Şahi (veya Sultani) adlı eserini Türkçe olarak yazdı. Eserine ilk defa bir tatlı çeşidinin ismini (Hulviyyat = tatlılar) veren âlimdir. Hanefi fıkhı üzerine yazılmış 1525 fetvayı ihtiva eden "Mecmua-i fetava" denilen türde derleme bir eserdir. 77 bab üzerine telif edilen bu eserin yerli ve yabancı ülkelerdeki kütüphanelerde 62 nüshası bilinmektedir. 700 sayfaya yakındır. İsmail Bey bu eseri, halkının ibadetler konusunda sıkıntıya düşebileceklerini düşündüğü problemlerin cevaplarını bulduğu kaynak kitapları (en az 219 eser) tarayarak yazdı. Oldukça genç yaşta (1400-1401 [H. 803] yılında) böyle bir eseri kaleme alması, onun ilmi kapasitesini göstermektedir.

Bu eser o kadar rağbet görmüştür ki günün belli vakitlerinde cemaate okuması için fermanlar yazıldığı söylenmektedir. Anadolu'nun birçok camilerinde nüshalarının bulunması rağbet gördüğünü doğrulamaktadır.⁴⁶

4. Şeyh Mahmud Efendi

Küre-i Hadid köyünde İsmail Bey camisinin yanındaki türbede medfun bulunan ve Halveti Tarikatı'na mensub olan Şeyh Mahmud Efendi'nin isim künyesi Mahmud bin Nefes bin Kemal bin Mes'ud'dur.⁴⁷

Aslen Araç ilçesinin Okçular Köyü'nden olan Şeyh Mahmud Efendi, önceleri İstanbul'da meşhur olan Sümbül Efendi'nin halifelerindendi. Şeyh Mahmud Efendi'nin Sümbül Efendi'nin halifesi olarak Kastamonu'ya gitmesi şöyle anlatılır:

"Kastamonu sancağında Küre-i Hadîd'e seccâdeleri olup orada hâlâ medfûn olan Kutbu'l-evliyâ ve zâhirü'l-asfiyâ el-ârif-i billahî'l-vedûd Hazret-i Şeyh Mahmud Efendi (k.s.),

⁴⁴ Ozanoğlu, *Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar*, s. 14-28.

⁴⁵ Ozanoğlu, *Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar*, s. 7-9.

⁴⁶ Abdulkerim Abdulkadiroğlu, "Candaroglu İsmail Bey ve Hulviyyat-ı Sultani Adlı Eseri Üzerine Notlar", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu Tebliğler*, Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Koruma Derneği Yayınları, Kastamonu 1988, s. 49-54.

⁴⁷ Şeyh Mahmûd b. Nefes eş-Şa'bânî, *Risâle-i Tâciyye fî Tarîki's-Sûfiyyeti's-Sâfiyyeti'l-Mustafaviyye*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 2395, vr. 19b, 20b.

Hazret-i Sünbül Efendi Hazretleri (k.s.) hulefâsından olup hilâfetle Arâc kazasında Okcular nâm mahalle gelip orada câmi-i şerifi binâ edip ve erkân sürüp ve mücâhede ederlerdi...”⁴⁸

Şeyh Mahmud Efendi Okçular Köyü’nde Sünbül Efendi’nin yolunda gitmekte iken bir gün rüyasında Resulullahı gördü. Ondandır tecelliyat ve kemalatının artması için ricada bulundu. Resulullah, ona pek çok kemalata ulaşacağını müjdeleyip “Kamil ve kutb-ı rical bir büyük kişiden çokça hal ve kemal tahsil edeceksin” diyerek sevindirdi. O da o şerefli zatın ortaya çıkışını bekler iken bir gün o sıralar Kastamonu’da tanınmaya başlayan Şeyh Şaban-ı Veli’nin huzuruna geldi. Bu görüşmesinde, rüyasında verilen haberin gerçekleştiğini anladı.⁴⁹ Esasen Şabaniyye de Sünbülüyye gibi Halvetiyye’nin kollarından biri olduğu için Mahmud Efendi’nin, Sünbül Efendi’nin halifeliliğini terk ederek Şeyh Şaban-ı Veli’ye intisab etmesi o kadar zor olmasa gerekir.

Muhyiddin Efendi, Şeyh Mahmud Efendi’nin Şeyh Şaban-ı Veli’ye intisabı konusunu şöyle rivayet etmektedir: *“Dervişliğim zamanında Mahmud Efendi ile bir gün Şaban Efendi Hazretlerine gelip rüyalarını anlattıklarında teslimiyetini imtihan etmek için sessiz kaldılar. Birkaç gün içinde üç kere tekrar ettiğinde yine sessiz kaldıktan sonra Mahmud Efendi Hazretlerinin mübarek gözlerine yaş gelip, “Benim efendim gerçi ben Sünbül Efendi halifelerindenim ama huzurunuzda en aşağı dervişiniz olmaya geldim, eğer kabul etmezseniz kıyamet gününde elim yakanızdadır”* diyerek ağladıklarında tam teslimiyetleri kesinleşince Şaban-ı Veli Hazretleri gönülden iltifat edip *“Söyle kardaş, doğrusun, kabul ettik”* buyurdular. *Mahmud Efendi gayet ehl-i ilim bir kişi olup Hazret-i Sultanla her çeşit ilimden sohbet ederlerdi. O zamana gelinceye kadar Şeyh Şaban-ı Veli’yi herkes ümmi zannederken ileri derece ilim sahibi oldukları ortaya çıktı.”⁵⁰*

Daha önceleri Sünbül Efendi zamanındaki bir olayda adı geçen Şeyh Mahmud Efendi, Küre-i Hadid’deki türbede yatan zat ile aynı kişidir. Bu olay şöyle olmuştur: Sünbül Efendi’nin sema hakkındaki görüşlerine karşı olan zamanın İstanbul kadısı Mevlana Sarı Körez Muslihiddin Efendi devrin şeyhülislamı meşhur alim İbn-i Kemal’e şikayette bulunur ve Sünbül Efendi’nin idamı için fetva almaya çalışır. Bu olaydan haberi olan Sünbül Efendi bir müddet murakabeden sonra *“müjdeler olsun, Resulullah efendimiz ricamızı kabul buyurdular”* dedi. Sonra da *“müftinin yakını ve güvendiği bir kişiyi aracı eylesin. İnşallah bunun neticesi kısa zamanda gözükür. Fetvanın, müftü efendinin sarığı arasında olduğunu sanırım”* dediğini ekledi. Daha sonra bunları söylemesini istediği Şeyh Mahmud Efendi’yi şeyhülislama gönderdi. Sabah namazında Mahmud Efendi’nin geldiğini gören müftü efendi ona: *“Hacı halife niye geldiniz”* der. Şeyh Mahmud Efendi de ona: *“Tarikat ehli ile şeriat âlimleri arasında ikilik ve anlaşmazlık çıkmıştır. Bozgunculara güvenmemek gerekir. Ulemaya yakışan bir tarafı tutmak değil, aradan ikiliği kaldırmaktır”*

⁴⁸ Ömer Fuâdi, *Menkıbe-i Mahmûd Efendi*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 951/13, vr. 1a.

⁴⁹ Ömer Fuâdi, *Menkıbe-i Mahmûd Efendi*, vr. 1a.

⁵⁰ Ömer Fuâdi, *Menâkıb-ı Şâbân-ı Velî*, Kastamonu 1294, s. 59-60.

der ve şeyhülislamdan başka kimsenin yerini bilmediği fetvanın şeyhülislamın sarığı arasında olduğunu söyler. Bunun üzerine şeyhülislam: “*Mademki yerini keşfeylediniz, alıp imha ediniz*” der ve kavuğu uzatır.⁵¹

Şeyh Mahmud Efendi'nin ne zaman doğup ne zaman öldüğü kesin olarak bilinmemektedir. Sümbül Efendi'nin 1529 Eylülünde vefat ettiğini, Hayrettin Tokadi'nin Şaban-ı Veli'yi 1530'da Kastamonu'ya uğurladığını ve 1533 yılında da vefat ettiğini bildiğimize göre Şeyh Mahmud Efendi 1533'den sonraki tarihte Şaban-ı Veli'ye bağlanmıştır. Şaban-ı Veli'nin 4 Mayıs 1569 yılında öldüğünü⁵², Mahmud Efendi'nin de Şaban-ı Veli'den önce öldüğünü bildiğimize göre Şeyh Mahmud Efendi'nin 1569 yılından önce öldüğü ortaya çıkmaktadır.

Şeyh Mahmûd Efendi'nin Tâcnâme⁵³ türünde bir risalesi bulunmaktadır. Risalenin tam adı “*Risâle-i tâciyye fî tarîki's-sûfiyyeti's-sâfiyyeti'l-mustafaviyye*”dir.⁵⁴ Sefine adlı eserin yazarı Vassaf, Şeyh Mahmud'dan bahsederken, “*hakkında bilgi bulamadım ama risalesini mütalaa ettiğimde onun pek âlim, arif ve âşık bir zat olduğunu anladım*” der.⁵⁵

Osmanlı tâcnâmeleri içinde derviş tacının dinî meşruiyetini açıklayan en önemli risâlelerden biri Şeyh Mahmûd b. Nefes eş-Şa'bânî'nin risalesidir.⁵⁶ Şeyh Mahmud Efendi, “*İhvândan bazı, fitne çıkararak adamlara cevâb yetiştirmek üzere sünnet olan kalensüvenin durumunu öğrenmeyi taleb ettiklerinde; Kadîr olan rabbına muhtaç olan bu fakir ya'nî Mahmûd b. Nefes b. Kemâl b. Mesûd, kitâb, sünnet ve icmâ-i ümmette konu hakkında anlaşılacak şeyleri, ledünnî ilimlerde işaret edilenleri mü'minlerin yakîne ermesine faydalı olması, tereddüdü olanların şüphelerini gidermesi, münkirlerin inkârını def' etmesi için bir araya getirdi*”⁵⁷ diyerek başladığı risâlesinde, tac giymenin meşruluğunu, kur'an ve hadis kaynaklarına dayanarak açıklar. Ayrıca tâcın nasıl dâllendiğini, nasıl terklendiğini, tâcın renklerini ve diğer unsurlarını, bunların her birinin batınî mânâlarının neler olduğunu âyet ve hadîslere dayanarak açıklamaktadır.

5. Şeyh Muhyiddin Efendi (ö. H.1013 / M.1604)

⁵¹ Reşat Öngören, *Osmanlılarda Tasavvuf*, İz Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 373-374.

⁵² Vahit Göktaş, “Halvetiyye'nin Şâbâniyye Ekolü ve Kolları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, yıl: 2011/1, sayı: 26, s. 136.

⁵³ Tâc, tarîkat şeyhlerinin, ruhanî saltanat ve manevî devlet simgesi olarak giydikleri; ayrıca sülûkte belirli bir mertebeye ulaşmış dervişlerin tarîkat kıyafeti olarak kullandıkları bir başlıktır. Her tarîkatın kendine mahsus farklı şekil ve renkte başlıkları mevcuttur. Tarîkatlerin zuhuru ile birlikte zühd, takvâ ve manevî olgunluğun temsili olarak kullanılmaya başlanmıştır. Taclarla ilgili yazılan yazılara Tacname denir. Reyhan Gökben Saluk, “İslâmî Türk Edebiyatında Tâc ve Tâcnâmeler”, *İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu*, İzmir 2012, s. 247.

⁵⁴ Şeyh Mahmud, *Risâle-i Tâciyye*, vr. 20b.

⁵⁵ Osmanzade Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliya*, c. IV., (haz.) Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, s. 50

⁵⁶ Semih Ceyhan, “Osmanlı Tâcnâme Literatürüne Göre Derviş Tacı ve Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin Cevâhir-i Tâc-ı Hilâfet Risâlesi”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sy. 25, İstanbul 2011, s. 124.

⁵⁷ Mahmud b. Nefs b. Kemal Mahmud el-Kürevî, *er-Risalet et-Taciye fî Tarikat es-Sufiye*, Atatürk Kitaplığı, O.E. Yz. Nr. 0415/01, vr. 1b.

Halvetiyye tarikatının Şabaniyye kolunun beşinci şeyhi olup babasının adı Muhammed'dir.⁵⁸ Küre-i Hadid Köyü'ndendir. Zahiri ilimleri tahsil ederken ilahi cezbeye kapılarak önce Şeyh Şaban-ı Veli'nin Küre-i Hadid'de irşadla görevlendirdiği halifesi müşid-i kâmil Şeyh Mahmud Efendi'ye, onun ölümünden sonra da Kastamonu'daki Şeyh Şaban-ı Veli'ye intisab ederek⁵⁹ mücahadesini tamamladı. Şeyh Şaban-ı Veli'nin halifelerinden oldu ve O'nun tarafından Şam'a gönderildi. Oradan da hacca gitti. Şeyhinin ve onun yerine geçen diğer üç halifesinin ölümü üzerine posta oturdu. Şaban-ı Veli'den sonra posta oturan dördüncü müşid olduğundan dolayı Hz. Ali'ye benzetilmiştir.

Muhyiddin Efendi bir taraftan tekkedeki hizmetleri titizlikle yerine getirip mânevi bakımdan ilerleme kaydederken bir taraftan da Ata Bey Camii'nde hitâbet ve imâmet görevinde bulundu. İbâdetinden ve tarîkate ilişkin âdâbdan asla ödün vermezdi. Hizmetimde kusur edersem ilerlememde kusur olur endişesiyle olabildiğince titiz davranırdı.⁶⁰

Muhyiddin Efendi tarikat ve şeriat adabından zerre kadar şaşmazdı. Tasavvufun yanında zahiri ilimlere de önem verirdi. Sadakatıyla Şaban-ı Veli'nin muhabbetini kazandı. Hisaraltındaki âsitane de zorluk çekilir, kış günlerinde ateş bulunmazdı. Şeyhin bulunduğu yere uzak olan ve Honsalar Camii yakınlarındaki hamamın bitişiğindeki bir odada zaruret içinde olmasına rağmen çetin kış günlerinde bile şehrin bir ucundan gelip nöbetini kaçırmaz, hocasına hizmette kusur etmezdi. Kapı dervişleriyle kapıda bile beklerdi. Nöbet gecelerinde gözlerine uyku girmezdi. Bu yüzden hocasının duasını ve himmetini aldı.

Gittiği hacdan dönmekte iken Şaban-ı Veli'nin seccadesine oturacağı kendisine ilham oldu. Küre-i Hadid yakınlarındaki bir mağarada ibadete çekildi. Şaban-ı Velinin diğer talebesi Abdülbaki Efendi'nin 1589 yılında irtihali üzerine hilafet nasib oldu. Onaltı yıl sonra H.1013/M.1604 yılında vefat etti.⁶¹

Muhyiddin Efendi hem zahiri ilimlerde hem de tasavvuf ilminde son derece dirayetli ve ehil idi. Rüya tabir etmekte, dervişlerin seyr ü sulûk döneminde karşılaştıkları ruhi problemleri çözmede ve onların mertebeleri aşmalarında çektikleri güçlüklerle çare bulmakta meşhurdu.⁶²

⁵⁸ Vassaf, *Sefine-i Evliya*, c. IV., sh. 101.

⁵⁹ Şeyh Mahmud Efendinin ölümü üzerine "sadhazar inkisar ve hüzn ü bî-şemar ile" Kastamonu'ya Şaban-ı Veli Efendi hazretlerine gelip garib kaldığını izhar ettiğinde Şeyh Şaban-ı Veli ona: "Elhükümü li'llah, sen sağ ol. Eğer gerçek talib ve aşık isen isteyen tanrısını bulur ve bu kapıda garib olmazsın. Sen bize Mahmud Efendi'nin yadigârısın" dedi. Muhyiddin Efendi de şeyhin elini öperek tahsil-i marifete başladı. (Fuadi, *Menakıb-ı Şaban-ı Veli*, s. 118.)

⁶⁰ Asuman Ünal, *Ömer Fuadi'nin (V. 1560/1636) Risale-i Virdiyye Adlı Eserindeki Tasavvufî Görüşleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008, s. 11.

⁶¹ Vassaf, *Sefine-i Evliya*, c. IV, s. 15.

⁶² Fazıl Çiftçi, *Hazreti Pir Şeyh Şaban-ı Veli*, Hazreti Pir Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Vakfı Yayınları, Kastamonu 2005, s. 176.

Sonuç

Karabük ili Eflani ilçesine bağlı olan Küre-i Hadid (Demirli) Köyü tarihimizde önemli bir yere haizdir. Türklerin Anadolu'ya yerleşme sürecinde aşiretlerin toplanma ve dağılma yerlerinden biri olan ve Candaroğulları Beyliği döneminde demir madeni çıkarılan Küre-i Hadid (Demirli) Köyü sanat tarihimiz ve tasavvuf tarihimiz açısından da önemlidir.

Küre-i Hadid (Demirli) Köyü'nde bulunan Candaroğlu İsmail Bey Camii beylikler dönemi sanatını yansıtan önemli eserlerinden olup kökü Orta Asya süslü ahşap çadır direklerine dayanmaktadır. Ahşap tavanı bindirme tekniği ile yapılan caminin mihrabı, caminin sanat yönünden en özgün yeridir.

Küre-i Hadid (Demirli) Köyü'ndeki camiye yaptıran İsmail Bey Candaroğulları Beyliği'nin son beyidir. Siyasi yönünün dışında alim bir kişi olan İsmail Bey, pek çok mimari eserler de yaptırmıştır. İsmail Bey'in Küre-i Hadid (Demirli) Köyü'ne cami yaptırmayı, önemli bir maden olan demirin çıktığı bir yer olan ve Osmanlı Devleti sınırında bulunan bu köye onun önem verdiğini göstermektedir.

İsmail Bey Camii'nin bitişiğinde medfun bulunan Şeyh Mahmud Efendi tasavvuf tarihimiz açısından önemli bir kişidir. Halvetî Tarikatine mensub olan Şeyh Mahmud Efendi, tasavvuf tarihimizde önemli yeri olan Sümbül Efendi ve Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin halifesidir. Şeyh Mahmud Efendi'nin yazdığı Risâle-i Tâciyye adıyla bilinen Risâle-i Tâciyye fî Tarîki's-Sûfiyyeti's-Sâfiyyeti'l-Mustafaviyye adlı eseri tacnâme türünde yazılmış önemli eserlerdendir.

Şeyh Mahmud Efendi'nin yetiştirdiği Küre-i Hadid Köyü'nden Şeyh Muhyiddin Efendi, Halveti Tarikati'nin Şa'bâniyye kolunda önemli bir kişidir. Şeyh Muhyiddin Efendi, Şeyh Mahmud Efendi'nin ölümünden sonra Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin yanına giderek onun yanında tasavvuf eğitimini tamamladı. Şeyh Şa'bân-ı Velî ve üç halifesinin ölümünden sonra şeyh oldu. Muhyiddin Efendi, kendisinden sonra şeyh olan ve yazdığı eserlerle Şâbâniyye kolunun tanınması ve yayılmasına büyük katkı sağlayan Ömer Fuâdî'nin yetişmesinde katkısı odu.⁶³

Kaynakça

- BOA, ML. VRD.TMT, 4283.
- BOA, ML. VRD.TMT, 4280.
- BOA, ML. VRD.TMT, 4286.
- BOA, ML. VRD.TMT, 4281.
- BOA, ML. VRD.TMT, 4282.
- BOA, ML. VRD.TMT, 4284.
- BOA, ML. VRD.TMT, 4285.

⁶³ İlyas Yazar, "Ömer Fuâdî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. XXXIV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, s. 62.

- BOA, ML. VRD.TMT, 4283.
- BOA, A.MKT.UM, D: 432, G: 20.
- Abdülkadiroğlu, Abdülkadir, *Güncel Yazılar*, Anıl Matbaası, Ankara 1997.
- Abdülkadiroğlu, Abdülkadir, "Candaroğlu İsmail Bey ve Hulviyyat-ı Sultani Adlı Eseri Üzerine Notlar", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu Tebliğler*, Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Koruma Derneği Yayınları, Kastamonu 1988.
- Aşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (haz.) Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç, Koç Kültür Tanıtım A.Ş. Yayınları, İstanbul 2003.
- Behçet, Mehmed, *Kastamonu Eski Eserleri*, (haz.) Musa S. Cihangir, Kastamonu Valiliği Özel İdare Yayınları, Kastamonu 1998.
- Büyük Larousse*, "Paflagonya", c. VIII, Gelişim Yayınları, İstanbul 2003.
- Devlet Salnamesi*, 1273.
- Erdem, Gülin, *Kastamonu, Aydın, Hüdavendiğar ve Ankara (Bozok) Vilayetlerinin İdari Taksimatı (1272h/1855-6 ile 1328h/1910-1)*, (Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2001.
- Ersoy, Hüseyin Lütfi, *Eflani Tarihi ve Köyleri*, Kurtiş Matbaası, İstanbul 2005.
- Ertem, Hayri, *Hitit Devletinin İki Eyaleti: Pala - Tum(m)ana*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1980.
- Eser, Erdal, "Küre-i Hadid Köyü'nde Candaroğlu İsmail Bey Camii", *Vakıflar Dergisi*, sy. 26, Ankara 1997, ss. 237-248.
- Gökoğlu, A. Baha, *Paphlagonia (Paflagonya) Gayri Menkul, Eski Eserleri ve Arkeolojisi, (Kastamonu, Sinop, Çankırı, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra)*, c.1, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu 1952.
- Göktaş, Vahit, "Halvetiyye'nin Şâbâniyye Ekolü ve Kolları", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2011/1, Sayı: 26, ss. 133-160.
- Karabük 1999 İl Yıllığı*, (ed.) Bahir Altunkaya, Karabük Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1999.
- Kuruca, Nazım, *16. Yüzyılda Kastamonu Vakıf Tahrir Defteri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.
- Macqueen, J. G., *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*, (çev.) Esra Davudoğlu, Arkadaş Yayınları, Ankara 2001.
- Ozanoğlu, İhsan, *Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar: Candaroğulları (İsmail Bey)*, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu 1959.
- Ömer Fu'âdî, *Menkıbe-i Mahmûd Efendi*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 951/13.
- Ömer Fu'âdî, *Menâkıb-ı Şabân-ı Veli*, Kastamonu Vilayet Matbaası, Kastamonu 1294.
- Önay, Gönül, *Beylikler Devri Sanatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.
- Öngören, Reşat, *Osmanlılarda Tasavvuf*, İz Yayıncılık, İstanbul 2003.

- Saluk, Reyhan Gökben, “İslâmî Türk Edebiyatında Tâc ve Tâcnâmeler”, *İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu*, İzmir 2012.
- Şahin, Burhan, *Cumhuriyet Öncesinde Kastamonu'nun İdari-Nüfus ve Etnik Yapısı (1839-1903)*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 1992.
- Şahin, İlhan, “Kastamonu”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. XXIV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, ss. 585-588.
- Şeyh Mahmûd b. Nefes eş-Şa'bânî, *Risâle-i Tâciyye fî Tarîki's-Sûfiyyeti's-Sâfiyyeti'l-Mustafaviyye*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 2395.
- Tosunoğlu, Ayşe, *Tapu Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Kastamonu*, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Anadolu Beylikleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.
- Ünal, Asuman, *Ömer Fuâdi'nin (V. 1560/1636) Risale-i Virdiyye Adlı Eserindeki Tasavvufi Görüşleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008.
- Vassaf, Osmanzade Hüseyin, *Sefine-i Evliya*, c. IV, (haz.) Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006.
- Yaman, Talat Mümtaz, *Kastamonu Tarihi*, Ahmet İhsan Matbaası, İstanbul 1935.
- Yaşar, Fuat, *Her Yönüyle Araç*, Güven Matbaası, Ankara 1969.
- Yazar, İlyas, “Ömer Fuâdi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. XXXIV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, s. 61-63.
- Yazar, L. Nihal, *Halvetiliğin Şa'baniye Kolu, Menakıb-ı Şaban-ı Veli ve Türbename*, MAS Matbaacılık, Ankara 1985.
- Yazıcıoğlu, Hulusi, Al, Mehmet, *Safranbolu (Safranbolu-Karabük-Ulus-Eflani)*, Şa-to Yayınları, İstanbul 1982.
- Yücel, Yaşar, “Candaroğulları Beyliği”, *Belleten*, c. XXXIV, sayı: 135, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1970.
- Yücel, Yaşar, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991.
- Yücel, Yaşar, *XII-XV. Yüzyıllar Kuzeybatı Anadolu Tarihi, Çobanoğulları - Candaroğulları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1980.

Ekler

İsmail Bey Camiinin kitabesi

İsmail Bey Camiinin genel görünüşü

Şeyh Mahmud Efendi'nin türbesi

Şeyh Muhyiddin Efendi'nin (Soldan en başta) bulunduğu Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi

